

Ба Шурои диссертатсионии 6D.KOA-036-и
назди Донишгоҳи байналмилалӣ забонҳои
хориҷии Тоҷикистон ба номи Сотим Улуғзода
(734019, ш. Душанбе, к. Ф. Муҳаммадиев 17/6

Такриз

**ба автореферати Нажмудинзода Рисолат Хайридин таҳти унвони
“Таърихи ташаккули истилоҳоти забоншиносии тоҷик” барои дарёфти
дараҷаи илмӣ номзади илми филология аз рӯйи ихтисоси 10.02.19 –
Назарияи забон**

Автореферати номзадии Нажмудинзода Рисолат Хайридин оид ба баррасӣ намудани таърихи ташаккули истилоҳоти тоҷик мавриди таҳқиқоти илмӣ қарор гирифтааст. Мавзӯ ва муҳтавои автореферат ба ихтисоси 10.02.19 – Назарияи забон мутобиқат менамояд.

Дар натиҷаи ин, автореферати Нажмудинзода Рисолат Хайридин ҷиҳати мушаххас намудани мавқеи истилоҳот дар забони тоҷикӣ дар асоси сарчашмаҳои истилоҳотшиносӣ мавриди пажӯҳиши илмӣ асоснок гардидааст.

Мубрамии мавзуи таҳқиқот ба он равона гардидааст, ки муҳаққиқ ба рушди масъалаи таҳлили луғавӣ-грамматикӣ истилоҳот дар забони тоҷикӣ аҳаммияти аввалиндараҷа дода, сохт ва мавқеи истилоҳотро дар забони тоҷикӣ аз рӯйи нуктаи назария ва амалия пажӯҳиши илмӣ намудааст.

Диссертатсияи Нажмудинзода Рисолат Хайридин дар мавзуи “Таърихи ташаккули истилоҳоти забоншиносии тоҷик” ном гирифта, барои таҳқиқи минбаъдаи рушди илми забоншиносӣ зарурият дошта, ҷиҳати рушди илми забоншиносӣ дар баробари дигар масъалаҳо таърихи ташаккули истилоҳот мавриди таҳқиқ қарор гирифта, донишҳои забоншиносии худро дар асоси таърихӣ он инкишоф диҳад. Зеро, маҳз истилоҳот заминаи асосии дарки дониш ва илмҳо буда, дар шароити кунунӣ таҳқиқу баррасӣ намудани он муҳим аст.

Омӯзиши ташаккули луғат ва истилоҳот дар бисёр ҷиҳат зарур буда, он барои дарки равандҳои сиёсӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангии халқиятҳо дар мароҳили гуногуни таърихӣ мусоидат менамояд. Луғат ва истилоҳот дар забон ҳамеша яксон намонда, ҳамеша дар тағйирот аст ва аз нигоҳи илмӣ омӯзиши он дар мароҳили гуногуни таърихӣ зарур аст.

Истилоҳ ҳамчун калима унсуре аз низоми забон буда, ҷиҳати забонӣ барои он бегона нест. Чунончи, истилоҳ аз муродифшавию мутазодшавӣ ва ҳодисаи сермаъношавӣ бархӯрдоранд, вале ин мушаххасот зимнан ба шаклу шеваи хос падида меоянд. Гуфтан ба маврид аст, ки истилоҳот дар арсаи муайяни фаъолияти инсон – илм, техника, санъат ва ғайраҳо амал карда, ашёи моддиву маънавӣ марбути ин доираро дар шакли дақиқу муъҷаз ифода менамоянд. Ҳамзамон, истилоҳ вобаста ба ҳолат метавонад дар матн маънии худро гум кунад ва ё тағйир диҳад, инчунин, он метавонад дар шакли нав вобаста ба равандҳои рушди иҷтимоӣ дар шакли нав баромад кунад.

Вобаста ба мулоҳизаҳои дар боло баёншуда, зикр кардан ба маврид ҳаст, ки интиҳоби мавзуи илмӣ аз тарафи муҳаққиқ дар илми забоншиносӣ, ҳосатан дар ҷодаи илми забоншиносӣ яке аз мавзӯҳои актуалӣ ба ҳисоб меравад. Дар заминаи таҳқиқот ва мавзуи илмӣ муҳаққиқ басо доманадор буда, пахлуҳои мухталифи

мавқеи таҳлили луғавӣ-грамматикӣ истилоҳоти дар забони тоҷикӣ басо густурда мебошад. Бояд гуфт, ки роҷеъ ба омӯзиши падидаи истилоҳоти тоҷикӣ ва масоили марбут ба он таҳқиқотҳо ҳанӯз дар асри XIX оғоз ёфта буд.

Дар **муқаддима** мубрамии мавзӯ, наоварии илмӣ ва дараҷаи омӯзиши он асоснок гардида, мақсад ва вазифаҳои автореферат, асосҳои методологӣ, аҳаммияти назариявӣ ва амалӣ, объект ва манбаъҳои таҳқиқ, робитаи таҳқиқ бо барномаҳо (лоихаҳо) ва ё мавзӯҳои илмӣ, заминаҳои эмпирикии таҳқиқот ва нуктаҳои асосии ба ҳимоя пешниҳодшаванда муайян шудаанд.

Боби якуми диссертатсия “Назаре ба таърихи ташаккули истилоҳоти забоншиносии тоҷик” унвон дошта, дар он аз бобати омӯзиши таърихи истилоҳоти забоншиносии тоҷик сухан рафтааст ва он аз 3 зербоб иборат мебошад. Ҳар боби автореферат дар хусуси ташаккули истилоҳоти забоншиносии тоҷик дар давраи бостон мавриди баррасӣ қарор гирифтааст.

Боби дуюми автореферат бошад дар хусуси “Гуруҳбандии истилоҳоти забоншиносӣ” ба таҳқиқи хусусиятҳо ва гуруҳбандии истилоҳоти забоншиносии тоҷик бахшида шуда, фарогири 4 зербоб мебошад. Дар ин боб таҳлилу таҳқиқ дар марҳилаҳои ташаккулу таҳаввули истилоҳоти бахши калимасозиро, ки дар забоншиносии тоҷик аз умдатарин мавзӯоти таърихи илми тоҷик махсуб меёбад, мавриди баррасӣ қарор гирифтааст.

Боби сеюми диссертатсия “Истилоҳоти забоншиносии тоҷик дар даврони муосир” унвон дошта, аз 2 зербоб иборат аст. Боби мазкур ба таҳқиқи истилоҳоти забоншиносӣ дар даврони истиклол бахшида шудааст. Мавриди зикр аст, ки баъд аз ба даст овардани истиклоли давлатӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон доираи қорбасти забони тоҷикӣ фарох шуд ва муносибати сиёсӣ-иқтисодӣ ва фарҳангии он бо кишварҳои гуногунӣ ҷаҳон рӯ ба густариш аст ва ин боис ба он аст, ки на танҳо фарҳангҳои дузабона русӣ-тоҷикӣ ва тоҷикӣ-русӣ, балки фарҳангҳои бисёрзабонаи тоҷикӣ бо забонҳои дигаре, ба монанди англисӣ, арабӣ ва амсоли инҳо, ки талаботи замон аст, тартиб дода шаванд ва омӯзиши таърихӣ ва муқоисавии истилоҳоти соҳаи гуногун, аз ҷумла, забоншиносӣ низ густурда гардад.

Дар хулосаи қор оид ба натиҷаҳои диссертатсияи мазкур маълумот ироа гардидааст.

Дар автореферати мазкур дар баробари муваффақиятҳо, инчунин баъзе норасоӣҳо низ ба назар мерасанд, ки онҳоро ба таври зерин нишон додан мумкин аст:

1. Дар рафти таҳлили зербобҳои боби аввали автореферат, аз назари муаллифони гуногун мисолҳои зиёд оварда шудаанд (саҳ. 16, 17, 18), ки дар диссертатсия дигар китобу дастурҳо низ ҳастанд ва ҳеҷ зарурате дар автореферат овардани онҳо нест.
2. Ҳангоми таҳқиқ муҳаққиқ фикру андешаҳои назрии пажухишгарони соҳаи истилоҳотшиносӣ баён намуда, аз ҷи сабаб бошад мулоҳизаҳои назарии таҳқиқоти худро кам баён намудааст;
3. Муаллиф ҳангоми навиштани автореферат ба баъзе ғалатҳои имлоӣ, техникӣ ва китобатӣ роҳ додаст. Дар автореферат, инчунин, баъзе норасоӣҳои мантиқӣ ҷумлаҳо ва услубӣ ба назар мерасад.

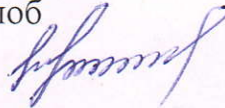
Аммо, норасоихои мазкур ба илмияти автореферат таъсири ҷиддӣ намерасонанд. Зеро он мақсаду вазифаҳоеро, ки муаллиф дар доираи объект ва предмети таҳқиқот дар назди худ гузоштааст, пурра иҷро гардидаанд.

Дар умум эродҳои номбаршуда ҷузъӣ буда, мазмуни асосии авторефератро намекоҳонанд. Дастовардҳои илмӣ дар автореферати мазкур арзишманду назаррасанд ва диссертант ба ҳадафҳои муайяннамудаи ҳеш муваффақ шудааст.

Автореферат тибқи талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба расмӣ дароварда шудааст. Аз ҷумла, мундариҷа, муқаддима ва бандҳои алоҳидаи он, тавсифи умумӣ таҳқиқот, бобҳо ва фаслҳо, хулоса, номгӯи адабиёти истифодашуда бо риояи талаботи муқарраршуда, таҳия шудаанд.

Ҳамин тариқ, автореферати Нажмудинзода Рисолат Хайридин таҳти унвони “Таърихи ташаккули истилоҳоти забоншиносии тоҷик” барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмӣ филология аз рӯи ихтисоси 10.02.19 – Назарияи забон ба талаботи бандҳои 31-33 – и Тартиби додани дараҷаи илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 тасдиқ гардидааст, ҷавобгӯ мебошад.

Муқарриз: номзади илмӣ филологӣ, и.в. дотсент,
мудири кафедраи забоншиносӣ ва типологияи
муқоисавии Донишгоҳи давлатии Кӯлоб
ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ

Гуламадшоев Шокиршо
Шерзодшоевич

Суроғай муқарриз шаҳри Кӯлоб кӯчаи Ш. Шоҳин хона 20, устои 10.
Тел: 992988382188

“Имзои н.и.ф., и.в. дотсент, мудири кафедраи забоншиносӣ ва типологияи муқоисавии ДДК ба номи А. Рӯдакӣ Гуламадшоев Ш.Ш.-ро тасдиқ мекунам”:

Сардори РК КМ ДДК ба номи
Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ:

Давлатов Миралӣ
Абдусамадович

Маълумот дар бораи иртибот:
735360, ш. Кӯлоб, кӯчаи С.Сафаров, 16
Донишгоҳи давлатии Кӯлоб
ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ
Тел: (833-22) 2-35-06, (833-22) 2-36-26
Факс: (33-22) 2-35-06, www.kgu.tj

«19»-уми августи соли 2025